

Významné osobnosti naší univerzity

Pol století od úmrtí PhDr. Antonína Kříže, překladaatele Aristotela a lektora staré řečtiny na FF MU

PhDr. Antonín Kříž se narodil 25. března 1889 v Nemočicích u Kyjova. Měl původně převzít otcovu živnost, ale otevření nedalekého kyjovského gymnázia, kam mohl dojíždět, ho přivedlo na studia. Nadaného chlapce brzy zaujaly klasické jazyky do té míry, že si je po maturitě zapsal na Karlově univerzitě. V dokončení studia mu dočasně zabránilo vypuknutí první světové války, následoval odjezd na italskou frontu a revmatické problémy, kterých se nezbavil do konce života. Po skončené válce studium dokončil a shodou okolností mohl nastoupit jako profesor právě v Kyjově. Následovalo gymnázium ve Strážnici a v r. 1932 pak I. státní reálné gymnázium na Starém Brně, ale to už A. Kříž mezitím vystudoval na Masarykově univerzitě jako obor rovněž filozofii a v r. 1927 dosáhl akademického titulu doktora filozofie.

Názorově se Antonín Kříž hlásil k novotomismu. Náležel ke kmenovým spolupracovníkům Filozofické revue, časopisu olomouckých dominikánů–novotomistů, a z antických filozofů mu byl blízký zejména Aristotelés (viz níže seznam raných prací A. Kříže, zejména z konce 20. let a z 30. let). Po příchodu do Brna dostalo jeho zaujetí pro Aristotela nový podnět v tom, že ho zde o osm let starší brněnský profesor klasické filologie František Novotný (1881–1964), mající v té době již značné zkušenosti s překládáním Platóna (427–347 př.n.l.), získal k překládání Aris-

totela. A tak se A. Kříž po vzoru F. Novotného rozhodl přeložit do češtiny i celé filozofické dílo Platónova žáka Aristotela (384–322 př.n.l.).

Prvním vydaným Křížovým překladem Aristotela byla v roce 1937 *Etika Níkomačova*, následoval spis *Politika* (1939) a poté Aristotelovo dílo nazvané *O duši* (1942) s rozsáhlým doprovodným slovníkem Aristotelových filozofických pojmů. Po skončení války následovaly potom překlady další (viz níže jejich výčet), takže se zdálo se, že nebude nic bránit splnění Křížova předsevzetí, zejména když od r. 1946 působil na Masarykově univerzitě v Brně jako lektor staré řečtiny (hlavně pro posluchače filozofie, slavistiky a latináře), a když byl nadto v r. 1947 jmenován zemským školním inspektorem a zasvěcoval nás v seminářích do tajů výuky latině a řečtině.

Jenže přišel Únor 1948 a PhDr. Antonín Kříž byl – zřejmě kvůli svému náboženskému přesvědčení – ze své funkce zemského inspektora odvolán; zůstal sice ještě až do r. 1952 univerzitním lektorem klasické řečtiny, ale tehdy byl po vykonstruovaném obvinění z „velezrady“ odsouzen na 12 let do vězení. Říkal se, že prá u něho v bytě přespal známý, chystající se emigrovat a ten byl potom při pokusu o překročení hranice zatčen. A. Kříž byl však kvůli špatnému zdravotnímu stavu po šesti letech propuštěn a po pádu komunismu znovu posmrtně nabyt občanských práv.

Hned po svém propuštění z vězení navázal Antonín Kříž na svou předchozí překladatelskou aktivitu, i když s podlomným zdravím. Zemřel 2. 4. 1966, poté, co svoje hlavní plány v podstatě dokončil – aniž měl ovšem možnost spatřit všechny

své překlady jako vydané. Toho jsme se dožili teprve my, jeho žáci, kteří jsme mohli být svědky toho, jak dva čeští filologové, František Novotný a Antonín Kříž, oba profesně působící na Masarykově univerzitě, přeložili v rozmezí necelých prvních dvou třetin 20. století kompletní filozofické dílo obou nejplodnějších starořeckých filozofů Platóna i Aristotela.

Překlady Aristotelových spisů od dr. A. Kříže (vesměs vydané v Praze): *Etika Níkomachova* 1937, 1996, 2009; *Politika* 1939, 1998, 2009; *O duši* 1942, 1996 (s rozsáhlým slovníkem Aristotelových pojmů); *Metafysika* 1946, 2003, 2008; *Poetika* 1948, 1996; *Rétorika* 1949, 1979; *Kategorie* 1958, 2009; *O vyjadřování* 1959, 2010; *První analytiky* 1961; *Druhé analytiky* 1962; *Topiky* 1975; *O sofistických důkazech* 1978; *Fyzika* 1996, 2010 (+ spis *O částech živočichů*). Mimo to spis *O vzniku a zániku i různá menší pojednání*, jako např. *O snech*, byla uveřejněna v rámci posmrtně vydané knihy Antonína Kříže „Aristoteles: Člověk a příroda“, Praha 1984. (A. Kříž však nepořídil překlad Aristotelovy Athénské ústavy, díla objeveného teprve v r. 1890 a Aristotelovi často upíraného.)

Odborné stati A. Kříže s aristotelovskou tematikou: *Aristotelova kritika subjektivismu, Filosofická revue* 1929; *Vývoj kultury podle Aristotela, Hlídka* 1929; *Vývoj lidského poznání u Aristotela, Hlídka* 1930; *Aristoteles o účelu státu, Fil. revue* 1930; *Meze lidského poznání u Aristotela, Hlídka* 1931; *Eudaimonism ve filosofii Aristotelově, Fil. revue* 1931; *Aristoteles k otázce dobra a zla, Pravdivé a lživé ve filosofii Platónově a Aristotelově, Láska a tvar u Aristotela, Fil. revue* 1932; *Teleologie a mechanismus u Aristotela, Sborník věnovaný moravskému filosofu PhDr. Josefu Kratochvilovi k padesátinám, Brno* 1932; *Aristoteles o indukci, Hlídka* 1932; *Aristotelovy myšlenky o uspořádání státu a vý-*

voji, Hlídka 1933; *Aristotelův Bůh, Hlídka* 1934; *Die Aristotelische Lehre über den Begriff des Stoicheion, Charisteria Francisco Novotný oblata, 1962.*

Ant. Bartoněk

Vzpomínka na profesora Edgara Ningera ke stému výročí jeho narození

V tomto roce si připomínáme sté výročí narození pana profesora MUDr. Edgara Ningera, DrSc., který působil spolu s prof. MUDr. et PhDr. Jaroslavem Pojerem, DrSc. dlouhé roky ve vedení III. interní kliniky lékařské fakulty v Brně. Oba svými zásadními pracemi a výzkumem přispěli ve své době k zpřesnění diagnostiky infarktu myokardu a diferenciální diagnostice jaterních chorob.

Neznám však žádnou jinou kliniku, kde by dva profesori nejvyšších morálních a odborných kvalit byli v době tuhé normalizace v roce 1971 s okamžitou platností doslova ze dne na den propuštěni.

Pan profesor Edgar Ninger se narodil 5. 2. 1915 v Brně, kde roku 1934 maturoval na klasickém gymnáziu na dnešní ulici Kpt. Jaroše. Poté studoval na Lékařské fakultě MU v Brně, která však byla v roce 1939 několik týdnů před jeho promocí spolu se všemi vysokými školami v republice uzavřena. Během studia medicíny se věnoval studiu cizích jazyků, splnil několik státních jazykových zkoušek. V Cambridge v roce 1937 angličtinu, později němčinu, italštinu a španělštinu. Ovládal ještě francouzštinu, ruštinu a latinu.

V průběhu druhé světové války působil na oční klinice nemocnice U sv. Anny jako laborant, ve skutečnosti však pracoval jako lékař. Promoval na lékařské fakultě v Brně až po válce v r. 1945. Po promoci byl